

**МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ**

МАУП

**МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

з дисципліни

«ПРАВОВИЙ СТАТУС ОСОБИ»

(для бакалаврів)

МАУП

Київ 2016

Підготовлено професором кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Мацко А.С. та доцентом кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Шашковою-Журавель І.О.

Затверджено на кафедрі міжнародного права та порівняльного правознавства (протокол №8 від 21.04.2016 р.)

Схвалено Вченою радою Інституту права Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол №4/1 від 29.04.2016 р.)

Мацко А.С., Шашкова-Журавель І.О. Методичні матеріали щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Правовий статус особи ” (для бакалаврів).— К.: МАУП, 2016.

Методичні матеріали містять пояснювальну записку, зміст дисципліни “Правовий статус особи”, теми самостійної роботи студентів, методичні вказівки до виконання самостійної роботи, питання для самоконтролю, практичні завдання, а також список літератури.

МАУП

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів є складовою навчального процесу, основним засобом опанування навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Мета самостійної роботи студентів з дисципліни "Правовий статус особи" – сприяти засвоєнню в повному обсязі навчальної програми та формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Завдання самостійної роботи студентів з дисципліни "Правовий статус особи" полягає у засвоєнні відповідних знань, їх закріпленні та систематизації, а також їх застосуванні при виконанні практичних завдань. Самостійна робота забезпечує підготовку студентів до поточних аудиторних занять.

Зміст самостійної роботи студентів з дисципліни "Правовий статус особи" визначається навчальною програмою цієї дисципліни, а також цими методичними матеріалами.

Основними формами самостійної роботи студентів з дисципліни «Правовий статус особи» є:

- 1) опрацювання прослуханого лекційного матеріалу, обов'язкових та додаткових літературних джерел;
- 2) виконання домашніх завдань;
- 3) вивчення окремих тем або питань, передбачених для самостійного опрацювання
- 4) підготовка до різних форм поточного контролю;
- 5) пошук та огляд літературних джерел за заданою проблематикою;
- 6) написання реферату за заданою проблематикою;
- 7) аналітичний розгляд наукових публікацій;

У процесі самостійної підготовки до практичних занять студенти повинні опрацювати прослуханий лекційний матеріал, всебічно розглянути

зміст питань, що виносяться на заняття, опрацювати навчальну літературу, відповідні нормативно-правові акти. Перевірку засвоєння знань студенти здійснюють за допомогою питань для самоконтролю, які охоплюють основні положення, що підлягають самостійному засвоєнню студентами відповідно до кожної, передбаченої для самостійного вивчення теми дисципліни «Правовий статус особи».

Виконання домашнього завдання з дисципліни «Правовий статус особи» має на меті закріплення та поглиблення теоретичних знань та вмінь студента з навчального матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання. Поряд із вивченням законодавства доречно вивчати і аналізувати також практику його реалізації, обставини і причини прийняття актів, які вивчаються, відношення до них практиків і громадськості. Обсяг об'єктів порівняльного вивчення повинен бути максимально вичерпним.

Одним із важливих засобів у засвоєнні знань є написання рефератів. Написання реферату за заданою проблематикою необхідно починати з власного, добре продуманого вступу. У вступі визначається мета дослідження, з максимально можливою точністю встановлюються рамки теми, що підлягає розгляду, визначаються методи її дослідження. Він служить перехідним містком до основного дослідження. В ньому повинно бути відображено практичне і теоретичне значення теми.

В основній частині роботи мова повинна йти перш за все про зміст досліджуваної проблеми. Наслідком проведеного дослідження можуть бути пропозиції щодо національного законодавства щодо захисту прав людини. У цьому випадку необхідно дати чітке обґрунтування того, чому саме таке рішення є єдино правильним. Робота повинна завершуватись висновками.

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів:

- оцінка “відмінно” – студент повно і всебічно розкриває питання теми, винесені на самостійне опрацювання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідної теми і може аргументовано її доводити;

- оцінка “добре” – загалом рівень знань студентів відповідає викладеному вище, але мають місце деякі упущення при виконанні завдань, винесених на самостійне опрацювання, обґрунтування неточні, не підтверджуються достатньо обґрунтованими доказами;

- оцінка “задовільно” – студент розкрив питання, винесені на самостійне опрацювання, в загальних рисах, розуміє їх суть, намагається робити висновки, але при цьому припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно і не самостійно;

- оцінка “незадовільно” – студент не в змозі дати відповідь на поставлене запитання або відповідь неправильна, студент не розуміє суті питання, не може зробити висновки.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
ДИСЦИПЛІНИ
«Правовий статус особи»

№	Назва змістового модуля і теми
Змістовий модуль 1. Основні категорії правового статусу особи	
1	Характеристика плюралістичних наукових підходів щодо визначення сутності правового статусу особи
2	Історичні аспекти філософсько-правової думки про правовий статус особи
3	Розвиток системи захисту прав особи в Україні
4	Міжнародно-правова регламентація правового статусу особи. Участь Організації Об'єднаних Націй в системі міжнародно-правового захисту особи
5	Поняття Міжнародного Біллю про права
Змістовий модуль 2. Конституційно-правові гарантії правового статусу особи	
6	Характеристика можливостей розвитку правового захисту особи в умовах існування в державі громадянського суспільства
7	Конституційний захист прав особи в Україні
8	Характеристика громадянських та політичних права особи
9	Система соціально-економічних прав особи
10	Сутність поняття " свобода людини". Регламентація свободи людини правовими та звичаєвими нормами.
11	Поняття та сутність обов'язків особи
Змістовий модуль 3. Механізми контролю дотримання прав і свобод людини	
12	Поняття системи міжнародного контролю дотримання прав і свобод людини
13	Контрольний механізм щодо дотримання прав людини в межах ООН
14	Система захисту прав людини в Європі
15	Механізм захисту прав особи в Україні
16	Порівняльно-правові аспекти статусу омбудсмена в різних державах
	Разом годин: 90

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

з дисципліни

«Правовий статус особи»

Змістовий модуль 1. Основні категорії правового статусу особи

Тема 2. Історичні аспекти філософсько-правової думки про правовий статус особи

Завдання I. Зробити конспект з наступних питань:

1. Доантичний період розвитку людства та визначення прав людини.
2. Античний світ і різні підходи до прав особи.
3. Перші школи, які стояли на шляху розробки стандартів прав і свобод особи.
4. Мислителі античності, які відстоювали права й свободи людини.
5. Закони про права й свободи людини в античному світі.
6. Християнство та права людини.
7. Роль соціалістичного утопізму в становленні системи міжнародно-правового захисту людини

Завдання II. Підготувати реферат на одну із запропонованих тем за вибором студента:

1. Новий етап у визначенні правового статусу особи з огляду на розвиток людства в XVII –XVIII ст., зумовлений розвитком капіталу та гуманізацією суспільних відносин
2. Розвиток вчення про правовий статус особи в Індії
3. Вплив античності на розвиток вчення про правовий статус особи в період Відродження

Підготуватись до дискусії малими групами з питань:

1. Відмінність права людини від свободи людини
2. Межі свободи людини на сучасному етапі суспільного розвитку
3. Концепції розуміння сутності суб'єктивних прав людини

Література: [23, 49-57]

Тема 5. Поняття Міжнародного Біллю про права**I. Підготувати конспект із зазначених питань:**

1. Роль Міжнародного Пакту про економічні, соціальні та культурні права в системі захисту соціальних прав людини
2. Перелік прав, закріплених у Пакті про економічні, соціальні та культурні права
3. Зобов'язання держав, які беруть участь у Пакті про економічні, соціальні та культурні права.
4. Права, проголошені у Пакті про громадянські і політичні права

II. Підготуватись до експрес-опитування з наступних питань:

5. Випадки в яких держави можуть відступати від положень Пакту про громадянські і політичні права
6. Факультативний протокол до Пакту про громадянські і політичні права.
7. Поняття геноциду
8. Міжнародні документи, які прийнято для запобігання геноциду

9. Поняття апартеїду регулювання боротьби з ним
10. Значення расизму
11. Міжнародні акти, присвячені боротьбі з расизмом та расовою дискримінацією
12. Боротьба із дискримінацією у галузі освіти.
13. Заборона дискримінації в галузі праці і занять.
14. Заборона катувань та нелюдського поводження.

III. Підготувати реферат на одну із запропонованих тем за вибором студента:

1. Причини "вторинності" соціально-економічних прав особи
2. Значення Загальної Декларації прав людини для подальшого розвитку міжнародно-правового захисту особи
3. Особливості міжнародно-правового механізму забезпечення прав особи на рівні ООН

Література: [1, 6-7, 21-22]

Змістовий модуль 2. Конституційно-правові гарантії правового статусу особи

Тема 9. Система соціально-економічних прав особи

I. Підготувати конспект із зазначених питань:

1. Причини, які обумовлюють „вторинність” соціально-економічних прав
2. Відображення соціально-економічних прав в міжнародних актах універсального характеру
3. Закріплення соціально-економічних прав на регіональному рівні

4. Специфіка конституційно-правового закріплення соціально-економічних прав

II. Підготувати реферат на одну із запропонованих тем за вибором студента:

1. Погляди К. Сантейна на сутність та особливості соціально-економічних прав
2. Доктрина, розвинута Г. Шварцом щодо сутності соціально-економічних прав
3. Порівняльно-правові аспекти контрольного міжнародного контрольного механізму захисту громадянських і політичних прав і міжнародно-правового механізму захисту соціально-економічних прав особи

Підготуватись до дискусії малими групами з питань:

1. Відмінність рівня гарантованості громадянсько-політичних і соціально-економічних прав
2. Концепція соціальної держави та концепція правової держави

Література: [1, 7, 16, 23, 40, 50]

Змістовий модуль 3. Механізми контролю дотримання прав і свобод

Тема 13. Контрольний механізм щодо дотримання прав людини в межах ООН

I. Підготуватися до проведення дискусії малими групами з наступних питань:

1. Критерії, за якими поділяються міжнародні контрольні механізми захисту прав людини
2. Акт на підставі якого було створено Комітет ООН з прав людини
3. Функції виконує Комітету ООН з прав людини
4. Доповіді держав в Комітеті ООН з прав людини.
5. Індивідуальні повідомлення у відповідності із Факультативним протоколом.
6. Порядок звернення із скаргою до Комітету ООН з прав людини
7. Порядок розгляду справ в Комітеті ООН з прав людини

II. Підготувати реферат на одну із запропонованих тем за вибором студента:

1. Засоби реагування, які може застосовувати Комітет ООН з прав людини до держав-порушниць
2. Підготовка і прийняття Загальних зауважень у світлі розгляду доповідей держав.
3. Створення Ради ООН з прав людини
4. Головні завдання Ради ООН з прав людини
5. Розкрийте поняття „розгляд справ в порядку процедури 1503”
6. Порівняльно-правовий аналіз структури, повноважень та порядку діяльності колишньої Комісії ООН з прав людини та Ради ООН з прав людини

Проаналізувати письмово питання:

1. Переваги та недоліки діяльності міжнародних конвенційних комітетів
2. Участь міжнародних неурядових організацій в контрольному механізмі ООН щодо дотримання прав людини

Література: [6, 11, 15-16, 24, 29]

Тема 14. Система захисту прав людини в Європі

I. Підготуватися до самостійної роботи з наступних питань:

1. Якою є історія прийняття Європейської Конвенції з прав людини?
2. Чим було зумовлено рішення про необхідність створення регіональних механізмів захисту прав людини?
3. Чи відрізняється Європейська Конвенція з прав людини від Пакту про громадянські і політичні права?
4. Які органи було створено на основі Європейської Конвенції з прав людини?
5. Повноваження Європейської комісії з прав людини.
6. Якою є структура Європейського суду з прав людини?
7. Які функції виконує Європейський суд з прав людини?
8. Які скарги розглядає європейський суд з прав людини?

II. Підготувати реферат на одну із запропонованих тем за вибором студента:

1. Характер діяльності Європейського суду з прав людини.
2. Роль, яку відіграє Європейський суд з прав людини у сфері захисту прав людини
3. Суб`єкти звернення із скаргами до Європейського суду з прав людини
4. Справи, що належать до компетенції Європейського суду з прав людини?
5. Порядок подання скарги до Європейського суду з прав людини
6. Реформа Комісії і Суду з прав людини.

Підготуватись до дискусії малими групами з питань:

1. Порівняння системи захисту прав людини та інших регіональних систем захисту прав людини
2. Значення прецедентів Європейського суду з прав людини для розвитку європейської системи прав людини

Література: [2, 10, 13-14, 17, 29]

Тема 15. Механізм захисту прав особи в Україні

I. Підготуватись до експрес-опитування з наступних питань:

1. В чому відмінність між поняттями „права” і „свободи”?
2. Які ви знаєте визначення поняття прав людини?
3. Сформулюйте поняття механізму захисту прав людини
4. Які права людини є невід’ємними?
5. Чи є відмінність між поняттями „права людини” і „права громадянина”?
6. Що означає свобода людини?
7. Які підходи існують до розуміння свободи людини?
8. Що означає рівність людей?
9. В чому полягає юридичний зміст принципу рівності?
10. Дайте характеристику „правової держави”.
11. Як визначав поняття правової держави Кант?
12. Які характерні ознаки правової держави виділяв Кістяківський?
13. Конституційне закріплення поняття правової держави.
14. Чи можна назвати права людини дарованими?
15. Чи існують права людини без її відношення до соціального оточення?
16. В чому особливість природно-правових теорій прав людини?

17. Що означає „позитивістські направлення” у галузі прав людини?
18. Яке ставлення до прав людини просліджується у працях філософів Давньої Греції?
19. Які особливості мають погляди мислителів-софістів?
20. Яке розповсюдження отримала теорія природного права в ХУП-ХУШ ст.ст.?
21. Якою є теорія Дж.Локка щодо прав людини?і

II. Підготуватись до дискусії малими групами з наступних питань:

1. Яке обґрунтування знайшла теорія природного права у працях Чичеріна?
2. Яку роль відіграло християнство у ствердженні прав людини?
3. Які акти можна віднести до п перших законодавчих актів, в яких закріплено права людини?
4. Яку роль відіграла американська Декларація незалежності 1776 р. у ствердженні прав людини?
5. Який вплив на подальший розвиток прав людини мала французька Декларація прав людини і громадянина 1789 р.?

Письмово проаналізувати питання:

1. Участь України в універсальній міжнародно-правовій системі захисту прав людини
2. Вплив правових норм Ради Європи на розвиток української системи захисту прав людини та основних свобод

Література: [18-22, 40, 42]

Тема 16. Порівняльно-правові аспекти статусу омбудсмена в різних державах

I. Дати відповідь на наступні запитання:

1. Де і за яких обставин вперше було засновано інститут омбудсмена?
2. Що уявляє собою омбудсмен в державно-правовому розмінні?
3. Що сприяє створенню інституту омбудсмена в різних країнах?
4. Створення інституту омбудсмена у Великобританії, Франції та інших країнах.
5. Яка країна серед колишніх соціалістичних країн першою запровадила інститут омбудсмена?
6. Яким є розвиток становлення інституту омбудсмена в сучасний період?
7. Омбудсмен ООН. (його повноваження та функції)
8. Коли запроваджено посаду омбудсмена Європейського Союзу?
9. В яких сферах, крім парламентського контролю, запроваджуються посади омбудсменів?
10. Для чого створюється омбудсмен преси?
11. Університетські та шкільні омбудсмени.
12. Який порядок призначення омбудсменів існує в зарубіжних країнах?

II. Підготуватися до експрес-опитування з наступних питань:

1. Якою є сфера компетенції омбудсменів?
2. Порядок звернення громадян до омбудсменів.
3. Які повноваження мають омбудсмени в зарубіжних країнах?
4. Які методи використовує у своїй діяльності омбудсмен?
5. Якими є форми реагування омбудсменів?
6. Коли створено інститут омбудсмена в Україні?
7. Які особливості має українська модель омбудсмена?
8. Які права і повноваження має уповноважений Верховної Ради з прав людини?
9. Хто і яким чином може звертатися до Уповноваженого з прав людини?

10. Які є засоби реагування Уповноваженого з прав людини?

III. Підготувати реферат на одну із запропонованих тем за вибором студента:

1. Історія розвитку інституту омбудсмена у світі
2. Шведська модель омбудсмена
3. Розвиток інституту омбудсмена в Англії

Література: [31-36]

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

ОСНОВНА:

1. Загальна декларація прав людини. — К.: Право, 1995. — 19с.
2. Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод (зі змінами та новою редакцією станом на 1 вересня 1999 р.) // Практика Європейського суду з прав людини: Рішення, коментарі. — 1999. — №2. — С. 15-47.
3. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. — К.: Право, 1995. — 12с.
4. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього. — К.: Право, 1995.— 26с.
5. Конвенція о статусе апатридов. — К.: Право, 1995. — 12с.
6. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. — К.: Право, 1995. — 37с.
7. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права. — К.: Право, 1995.- 35 с.
8. Основные принципы, касающиеся роли юристов // Права людини і професійні стандарти для юристів. — К.: Сфера, 2014. — С. 24-28.

9. Основные принципы независимости судебных органов // Права людини і професійні стандарти для юристів. — К.: Сфера, 2014. — С. 28-31.
10. Регламент суду від 4 листопада 1998 року // Практика Європейського суду з прав людини: Рішення, коментарі. — 2012. — № 1. — С. 217-260.
11. Факультативний протокол №1 до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права. — К.: Право, 1995. — 12с.
12. Збірка договорів Ради Європи. - Київ., 2010р.
13. Короткий путівник по Європейській конвенції з прав людини. — К.: Центр інформації та документації Ради Європи в Україні, 1998.— 89с.
14. Краткий путеводитель по Европейской конвенции о защите прав человека.— Страсбург, 2013.
15. Е. А. Лукашева. Права человека. – М., 2011г.
16. Мицик В.В. Права людини у міжнародному праві: міжнародно-правові механізми захисту: підручник для вузів. - К., 2010
17. Фурса С.Я., Коцюба В.О., Клименко О.М. Як звернутися до Європейського суду з прав людини. Навчальний посібник. - К.: Видавець Фурса С.Я., 2009
18. Молодован В.В., Чулінда Л.І. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2012
19. Арнольд Р., Банашак Б, Вдовіченко С. Права і свободи людини і громадянина в Україні: навч. посіб. К.: Юрінком-Інтер, 2013
20. Права та свободи людини в контексті модернізації Конституції України: матеріали наук.-практ. інтернет-конференції (Київ, 23 січня 2014)/ За заг. ред. В.В. Коваленка К.: Ліра-К, 2014
21. Рабінович М.П., Хавронюк М.І. Права людини і громадянина.- К., 2004р.
22. Кушніренко О.Г., Слінько Т.М. Права і свободи людини і громадянина.Х., 2003

ДОДАТКОВА:

23. Мюллерсон Р.А. Права человека: идеи, нормы, реальность. М., 1991
24. Гусейнов Л. Международная ответственность государств за нарушения прав человека. — К., 2004.
25. Дженіс М., Кей Р., Бредлі Е. Європейське право у галузі прав людини: джерела і практика застосування. — К.; Будапешт, 2007.
26. Аврамова О. Четверте покоління прав людини: постановка проблеми / О. Аврамова, О. Жидкова // Право України. — 2010
27. Тихонов А. А. Верховный комиссар ООН по правам человека // Междунар. журн. междунар. права. — 2013. — № 1.- с. 17-21
28. Труженикова Л. Н. Доктрина международного права о положении физического лица // Междунар. журн. междунар. права. — 2014. — № 4.- с. 64-69
29. Энтин М. Л. Международные гарантии прав человека: опыт Совета Европы.— М., 2004.
30. Isakovich S. The Truth about Human Rights. — К., 2013.
31. Башимов М.С. Институт уполномоченного по правам человека за рубежом. М., 2012
32. Бойцова В.В. Омбудсмены для университетов? /Правоведение. 2011, №4, с.95-97
33. Бойцова В.В. Институт местного омбудсмeна в Великобритании./Правоведение. 2013, №3, с.48-5
34. Хаманева Н.Ю. Место и роль института омбудсмeна в системе правового контроля /Государство и право. 2011, №2
35. Хаманева Н.Ю. Охрана прав граждан зарубежных стран: институт омбудсмeна.(Правовой аспект). /Сб.обзоров. - М., 2011
36. Хаманева Н.Ю. Место и роль института омбудсмeна в системе правового контроля. /Правоведение. 2012, с.84-87

37. Право Європейського Союзу. За заг. ред. Муравйова В.І. – К.: Юрінком Інтер, 2010.
38. Білоскурська О. Утвердження та забезпечення прав і свобод людини – головний обов'язок держави / О. Білоскурська // Право України. – 2011. – № 7. – С. 169-174.
39. Скакун О.Ф. Теорія держави і права.- Х., 2008
40. Права людини в сфері охорони здоров'я:/ За ред.. Р.А. Майданика К.: Алерта, 2013
41. Энтин М.Л. Международные гарантии защиты прав человека. – М., 2004
42. Шило О.Г. Теоретико-правові основи реалізації конституційного права людини і громадянина на сучасний захист у досудовому провадженні в кримінальному процесі України: монографія. Х.: Право, 2011
43. Мовчан А.П. Права человека и международные отношения. - М., 2008. С. 145
44. Дженіс М., Кей Р., Бредлі Є. Європейське право в галузі прав людини: джерела і практика застосування.- К., 2007
45. Док. ООН E/CN.4/Sub.2/1986/7/Add. - Нью-Йорк., 2010
46. Mill J.S. Utilitarianism, Liberty and Representative Government. - N.Y., 2011
47. Мюллерсон Р. А. Воздействие международного права на внутригосударственное. – М., 2005
48. Тимченко Л. Д. Международное право. —Харьков, 2010.
49. Алексеев С. С. Теория права. —Харьков, 2008.
50. Сантейн Касс Р. Против позитивных прав // Рос. Бюл. По правам человека. Вып. 6, 2012 . – с. 24-29
51. Сунгуров. А. Права человека как инструмент очеловечивания власти // Права человека в России, № 3, 2013

52. Юлиана Малевич. Права человека и международная политика//
Белорусский журнал международного права и международных
отношений.- 2011.- № 3.- С 19-24

53. Локк Д. Избранные философские произведения. М., 2007

54. Материалы Древней Греции. М., 2005

55. Боргом Ю. Фома Аквинский. М., 2007

56. Величко А. Развитие идеи естественного права в трудах Чичерина Б.Н.
/Правоведение. 2012, №3.- с. 43-48

57. Гроций Г. О праве войны и мира. - М., 2006

МАУП